

▣ **На данашњи дан 1898. године** умро је немачки државник Ото фон Бизмарк (фон Бизмарк-Шенхаузен), назван "гвоздени канцелар", који је "крвљу и гвожђем" ујединио немачке државе. Постао је 1862. канцелар Пруске, 1864. у савезу са Аустријом напао је Данску и освојио Шлезвиг, а онда се окренуо против Беча и 1866. поразио Аустрију, што му је омогућило да с Пруском уједини северне немачке државице у Севернонемачки савез. Испровоцирао је Немачко-француски рат и после победе над Француском прогласио је почетком 1871. Немачку царвином, а Вилхелма I царем. Сузбијао је сепаратизам немачког римокатоличког југа. Године 1878. објавио је "Изузетни закон" (Lex specialis), којим је социјалдемократију ставио ван закона, али је паралелно увео социјалне реформе. Због неслагања са новим царем Вилхелмом II, 1890. повукао се са власти, после 28 година готово неограничене владавине.

1419 - Упадом Хусита у градску већницу у Прагу и изобичавањем кроз прозор чланова прашке градске управе састављене од Немаца, у Чешкој је избио хуситски устанак. Хусити су били следбеници верског реформатора Јана Хуса, њиховог вођа, који је водио протестаната, али и борци против германизације. Одбили су да признају немачког цара Сигисмунда I за чешког краља, па је он у савезу с папом покренуо против њих "крсташки рат" који је трајао до 1436. Нанели су трупама немачког цара низ поразе, чак су продрли и дубоко у унутрашњост Немачке како би подигли на устанак и немачке сељацима, али су на крају поражени, између осталог, због међусобних подела и сукоба. Ипак Хуситски покрет знатно је ослабио немачки утицај у Чешкој, тако да је интензивнија германизација ипак била ослабљена све до периода Тридесетогодишњег рата у 17. веку, када је немачки утицај преовладао.

1511 - Рођен је италијански сликар, архитекта и писац Ђорђо Вазари, један од првих

теоретичара историје уметности. Радио је на многим грађевинама и насликао велики број фресака и слика у римским и фирентинским црквама и палатама. Његове биографије италијанских уметника од 13. до 16. века главни су извор за проучавање италијанске ренесансне уметности.

1771 - Умро је енглески писац Томас Греј, песник класицистичке школе, којег љубав према природи, дубина осећања и симпатије за обичног човека чине претечом романтизма. Написао је мало песама, али заузима високо место у енглеској литератури захваљујући савршеној форми стихова, а "Елегија написана на сеоском гробљу" сматра се једном од најлепших песама на енглеском језику. Његову романтичну песму "Бард" на српски језик препевао је Јован Јовановић Змај.

1784 - Умро је француски филозоф и писац Дени Дидро. Био је веома критичан према свакој врсти религиозности. Носилац је просветитељске идеје у предреволуционарној Француској, инспиратор је и главни уредник велике француске "Енциклопедије", објављене између 1751. и 1772. у 28 томова. Као противник класичних ауторитета и традиционализма, знатно је утицао на расположење грађанства у борби против старог режима. У филозофским расправама развијао је материјалистичко-натуралистичке идеје, а у есејима и књижевним делима залагао се за нову културу засновану на строгом рационализму. Дела: "Писмо о слепима на поуку онима који виде", "Разговор Даламбера и Дидроа", "Мисли о тумачењу природе", "Даламберов сан", "Жак фаталиста", "Рамоов синовац", "Салони".

1818 - Рођена је енглеска књижевница ирског порекла Емили Бронте, која се прославила романом "Оркански висови".

1863 - Рођен је амерички аутомобилски магнат Хенри Форд, произвођач и конструктор који је највише допринео нагом развоју аутомобилизма. Почео је као ковач, али је временом успео да изгради читаву индустријску империју. Прве "бензинске кочије" конструисао је 1896, а од 1899. бавио се производњом аутомобила, касније и трактора. Први је увео серијску производњу, као и повољно кредитирање купаца устројено тако да просечном грађанину САД аутомобили буду доступни. Године 1908. створио је "модел Т", "народни аутомобил" који је моторизовао САД. Био је познат по подстицању личне иницијативе. Написао је сећања: "Мој живот и рад", али и антисемитско дело "Међународни Јеврејин" - којег се касније одрекао.

1898 - Рођен је енглески вајар Хенри Мур, један од највећих скулптора 20. века, инострани члан Српске академије наука и уметности. Инспирисао се архаичном и примитивном уметношћу, нарочито стваралаштвом становника претколумбовске Америке. Под утицајем шпанског сликара Пабла Пикаса и француског вајара румунског порекла Константина Бранкушија, тежио је синтези апстрактних облика и надреалистичких идеја.

1912 - Умро је јапански цар Меиџи током чије владавине је Јапан преображен у модерну државу. Био је то почетак велике империјалне експанзије те земље. Ипак огромна привредна и научна снага савременог Јапана највећим делом је изграђена тек после Другог светског рата.

1930 - Уругвај је у Монтевидеу, победом у финалу Првог светског фудбалског првенства над Аргентином са 4:2, постао први светски шампион. Претходно је у утакмици играној под потпуно нерегуларним околностима у полуфиналу са 6:1 победио Краљевину Југославију, састављену само од играча из Београда пошто су клубови из Загреба, Сарајева и Суботице одбили да дају фудбалере. Југословенска репрезентација је повела с 1:0, потом им је поништен регуларан други гол, а онда је судија признао Уругвају изједначујући гол, постигнут пошто је један полицајац убацио у терен лопту претходно избачену у аут.

1938 - Рођен је Зоран Христић, композитор савремене музике. Дуго је био у статусу слободног уметника. На иницијативу Душана Радовића од 1979. године био је уредник, водитељ и оснивач Концерта Студија-Б, од 1982. до '89. године био је главни музички уредник Радио Београда, а потом је прешао на РТВБ, касније РТС где је био главни и одговорни уредник у Музичкој редакцији до 1995. године. Био је уметнички директор и селектор фестивала БЕМУС- и Мокрањчеви дани. Учинио је много на унапређивању Сабора трубача у Гучи. Нарочито се истакао у области сценске, филмске и позоришне музике. Добитник је великог броја награда и признања, између осталих, „Златне арене“ за музику у филму „Хасанагиница“ (1967) и музику у филмовима „Вране“ и „Хороскоп“ (1969), „4. јул“ за балет „Даринкин дар“ (1974) и „Златни беочуг“ за животно дело (2012).

1945 - Америчку крстарицу "Индијанаполис" потопила је јапанска подморница, усмртивши више од 800 људи.

1948 - Под притиском комуниста, чија је доминација постајала све очигледнија, мађарски

председник Золтан Тилди принуђен је да поднесе оставку.

1966 - Енглеска је победом над Немачком резултатом 4:2 у финалу светског фудбалског првенства одиграном на лондонском стадиону "Вембли" први пут постала првак света.

1971 - У јапански путнички "Боинг 727" ударио је борбени авион, изазвавши смрт 162 људи.

1974 - Турска, Грчка и Велика Британија потписале су споразум о прекиду ватре на Кипру. До борбених дејстава је дошло након што су се турске трупе искрцале на том медитеранском острву 1973. да би спречиле уједињење Кипра са Грчком, што је била тежња већине кипарских Грка од стицања независности 1960. До тада то острво је било британска колонија.

1975 - У Хелсинкију је почела Конференција о европској безбедности и сарадњи која је окупила државнике 35 земаља, укључујући лидере Совјетског Савеза и САД. Главни циљ скупа било је осигурање мира у Европи.

1980 - После 74 године британско-француске колонијалне управе, пацифички архипелаг Нови Хебриди стекао је независност под именом Република Вануату.

1989 - Генерал Војћех Јарузелски напустио је после осам година положај шефа владајуће комунистичке партије, а нови лидер пољских комуниста постао је његов пријатељ и штићеник Мјечислав Раковски.

1990 - Члан британског парламента, конзервативац Иан Гау, близак сарадник Маргарет Тачер, погинуо је у експлозији бомбе коју је у аутомобил подметнула Ирска републиканска армија.

1993 - Лидери босанских муслимана (Бошњака) Срба и Хрвата из Босне и Херцеговине,

постигли су на мировним преговорима у Женеви договор о "унији", према којем би БиХ чиниле три етничке републике. Ни овај споразум није зауставио грађански рат, највише због уплитања иностраних интереса.

1997 - Двојица арапских исламских терориста - самоубица, усмртили су у Јерусалиму 18 људи.

1999 - Америчка војска званично је окончала операције у Панами, после стогодишњег присуства у тој земљи Централне Америке, коју су САД и основале ради ефикасније контроле над Панамским каналом. Раније је Панама била саставни део Колумбије, али су САД измислиле подршку тамошњем "покрету за самосталност" пошто се влада Колумбије није сложила с предлозима САД везаним за статус Панамског канала.

2003 - Последња "буба" сишла је са производне траке у Мексику - "фолксваген" број 21.529.464, колико их је за 68 година произведено у Немачкој и другим земљама, чиме је окончана историја најдуже произвођеног аутомобила. Производња "фоксвагена" била је идеја немачког нацистичког лидера Адолфа Хитлера, с циљем да се произведе аутомобил доступан сваком Немцу. Изглед каросерије популарне "бубе" дело је Фердинанда Поршеа.

2005 - Потпредседник Судана, бивши лидер побуњеника Џон Гаранг, погинуо је у удесу хеликоптера у јужном делу земље.

2006 - Најмање 60 људи, међу којима су 37 била деца, је погинуло приликом израелског бомбардовања јужнолибанског села Кана.

2007 - Умро је шведски режисер Ингмар Бергман, један од највећих уметника светске кинематографије. Иза Бергмана је остало 54 филма, 126 позоришних представа и 39 радио драма, бројни сценарији, књиге. У театру је оставио дубок траг интерпретирајући скандинавске и руске класике али и савремену драмску литературу. Од 1963. био је директор Краљевског драмског театра Шведске. Први филм је снимиио 1946. а интернационалну славу му је донео филм "Осмеси летње ноћи" који је на Фестивалу у Кану добио награду као најбоља комедија. Наредне године у Кану са "Седмим печатом" освојио је специјалну награду жирија. Додељена му је награда за животно дело

Америчке филмске академије и три Оскара за најбоље стране филмове ("Девичански извор", "Кроз тамно стакло" и "Фани и Александар"). Остали дела: "Дивље јагоде", "Тишина", "Пероне", "Шапат и крикови", "Јесења соната".

2007 - Британска војска је окончала 38 година дугу ванредну операцију у Северној Ирској, пошто је претходно укинута директна управа Лондона и формирана је редовна цивилна управа. Реч је о најдужој операцији у историји оружаних снага Велике Британије започетој 1969. У Северној Ирској је и даље остало око 5.000 редовних британских војника али је комплетна безбедност у том делу Уједињеног Краљевства препуштена локалној полицији. Од почетка избијања сукоба између католика и протестаната 1969. у Северној Ирској је службовало преко 300.000 британских војника, при чему су погинула 763 војника и око 3.500 цивила.

2007 - Умро је Микеланђело Антониони, италијански филмски режисер. Прославио се филмовима "Увећање" и "Авантура". Антониони "песник с камером" оставио је за собом 25 филмова. Радио је као сценариста за Роберта Роселинија, Федерика Фелинија и Марсела Карнеа, да би први пут стао иза камере 1942, снимајући документарне филмове ("Људи са реке По"). Први дугометражни филм - "Хроника једне љубави" снимлио је 1950. Његов филм "Авантура" је проглашен ремек делом и сматра се једним од десет најбољих остварења у историји кинематографије. Оскара за животно дело добио је 1995. Остала дела: "Ноћ", "Помрачење", "Црвена пустиња", "Кота Забриски", "Професија: репортер", "Орао је имао две главе", "Изнад облака" (са Вимом Вендерсом) омнибус "Ерос" (са Вонг Кар Вајем и Стивенем Содербергом).

2012 - Преминуо је српски књижевник Милан Ранковић. Рођен је 1932. у Београду, и један је од тројице првих магистара естетике који су после Другог светског рата добили то звање на Универзитету у Београду. Радио је у "Борби" у културној рубрици, а предавао је основе науке о друштву, а затим социологију уметности на Универзитету уметности у Београду. Био је министар културе Србије од 1988. до 1991. Објавио је више од 40 књига.

(Танјуг)